

BRILJANTE BREINEN ONTGRENDELD

De nieuwe horizon van therapeutische doorbraken en
nieuwe inzichten in hoogbegaafdheid

FRANK TELLINGS

*

“Een belangrijk, actueel en moedig boek dat met recht bijdraagt aan het maatschappelijk en juridisch debat over gelijke kansen en passende zorg voor alle hoogbegaafde jongeren en volwassenen.”

BRILJANTE BREINEN ONTGREND

De nieuwe horizon van therapeutische doorbraken en
nieuwe inzichten in hoogbegaafdheid

FRANK TELLINGS

An underwater scene featuring vibrant pink coral in the foreground. Sunlight rays stream down from the surface, creating a warm, golden glow. In the background, a small yellow fish is visible near the water's surface.

BRILJANTE BREINEN ONTGREND

De nieuwe horizon van therapeutische doorbraken en
nieuwe inzichten in hoogbegaafdheid

FRANK TELLINGS

BRILJANTE BREINEN ONTGREND

**De nieuwe horizon van therapeutische doorbraken en nieuwe inzichten in
hoogbegaafdheid**

ISBN 978-90-9041112-5

EERSTE DRUK September 2025

TWEEDE DRUK Oktober 2025

DERDE DRUK November 2025

AUTEUR Frank Tellings

ONTWIKKELD IN OPDRACHT VAN EN IN SAMENWERKING MET Merea. www.merea.nl

UITGEVERIJ Fijne Zaken. www.fijnezaken.nl

ONTWERP OMSLAG EN LAY-OUT Bureau Thiery Ietje Thiery

PRINT Bookadew

© F. TELLINGS, MAASBREE, 2025. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd, opgeslagen in een retrievalssysteem van welke aard dan ook, of op welke wijze dan ook worden overgedragen, zonder toestemming van de auteur, of, indien van toepassing, van de uitgevers van de publicatie.

1		Inleiding	7
2		Aanleiding	13
3		Het wonder van het brein	21
		De verrassing van intelligentie en hoogbegaafdheid	
4		Hoogbegaafdheid en onderwijs	55
5		De dynamische natuur van hoogbegaafdheid	83
		Buitengewone leersnelheid	
6		Natuurlijk gedrag en de profielschets	99
7		Het mechanisme achter kracht en ontsporing	141
8		Uitgelicht	159
		Een beknopte samenvatting van hoofdstuk 1 t/m 7	
9		Een exploratief leven	167
10		Casus	187
1		James ~ Van schaduw naar licht	189
2		Kay ~ Extreme hoogbegaafdheid	219
3		Alex ~ Versnellen binnen het onderwijs met een gedeelde visie	233
4		Luna ~ Op de drempel van vrijheid	241
5		Felix ~ Ontdekking en ontwikkeling via een leegte	259
6		Chantal ~ Van worsteling naar groei	275
7		Mieke ~ De zoektocht naar authenticiteit binnen het onderwijs	289
8		Julia ~ Van kameleon naar zelfacceptatie	301
11		Hoogbegaafdheid in de professionele wereld	309
12		Toegelicht	335
1		Hechting	337
2		De kracht van stilstand	343
		Slotwoord	347
13		Nagelicht	349
1		Dankwoord	351
2		Bronnen & Literatuur	355
		Recensies	370

INLEIDING

Onder de oppervlakte: hoe dieper je kijkt, hoe meer je ziet

Bij het oppakken van dit boek kan het je onmogelijk ontgaan: de Octopus vulgaris siert de cover en trekt je direct een wereld binnen die anders is, waar licht en schaduw elkaar afwisselen en een mysterieuze octopus haast ongemerkt doorheen glijdt. Een vreemd, briljant wezen dat niet alleen slim is, maar zich ook voortdurend aanpast en zich zelfs onzichtbaar kan maken. Precies dát beeld is de rode draad van dit boek. Het nodigt je uit om mee te bewegen in de wereld van hoogbegaafdheid, waar conventies vervagen en nieuwe perspectieven zich openen.

Soepele beweging door complexe systemen

Met dit motief als vertrekpunt nemen we nu een diepere duik: in de eerste hoofdstukken van dit boek beginnen we bij het brein zelf, een fascinerend orgaan dat, net als die sierlijke octopus, meerdere ‘armen’ van denken en voelen kan inzetten. Waar gewone intelligentie de wereld soms rechtlijnig benadert, beschikt een hoogbegaafd brein over extra tentakels die tegelijk logica, creativiteit, emotie en intuïtie aftasten. Daardoor ontstaat een verfijnd samenspel van snelheid en diepgang, met – helaas – het risico dat er weinig of geen echte uitdaging is, waardoor verveling, frustratie of zelfs uitputting kan toeslaan.

1

Drie lagen van complexiteit

Het boek onderscheidt drie lagen (of niveaus) van hoogbegaafdheid. Je kunt het je voorstellen als drie verschillende ‘diepteniveaus’. Deze ‘lagen’ zijn vergelijkbaar met het verschil tussen dicht bij de kust zwemmen en diep in de oceanen afdalen. Hoe verder je gaat, hoe meer structuren zich openbaren en hoe groter de uitdaging wordt om je staande te houden.

Hoogbegaafdheid als bewegend potentieel

Net als de octopus, die zich razendsnel kan aanpassen aan nieuwe situaties, heeft een hoogbegaafd persoon vaak een bijna onbegrensde leer- en aanpassingskracht. Het verschil zit in de intensiteit: die kracht kan leiden tot schitterende nieuwe ontdekkingen, maar ook tot stress en overbelasting als de omgeving niet aansluit. Het boek laat zien dat hoogbegaafdheid niet ‘statistisch hoog op een IQ-ladder’ betekent, maar een dynamisch proces: wie de juiste prikkels en ondersteuning krijgt, groeit verder; zonder die steun kunnen talent en nieuwsgierigheid verschrompelen.

Natuurlijk gedrag, gevormd door eeuwenoude drijfveren

Daarna ontrafelen we waarom hoogbegaafden anders denken én reageren. We gaan terug naar oeroude instincten en kijken hoe onze drive om te ontdekken (exploratie) zich verhoudt tot onze wens om te verfijnen en te perfectioneren (optimalisatie). Bij hoogbegaafden kan die balans sterk doorslaan, waardoor bijvoorbeeld perfectionisme de overhand krijgt of juist een onstillebare honger naar vernieuwing. Het boek legt uit hoe dit werkt en hoe je met de juiste inzichten dat oerkompas in goede banen kunt leiden.

Van ontsporing tot inzicht

Hoogbegaafdheid kent vele gezichten: van een kind dat zich wegcijfert in een saai schoolsysteem tot een volwassene die op het werk telkens nieuwe kansen ziet, maar ook klem raakt in bureaucratie. Het boek toont tal van casussen: leerlingen, ouders, professionals en zelfs mensen die vanuit pure gedrevenheid of frustratie de ‘verkeerde kant’ opgingen. Die verhalen maken begrijpelijk hoe kracht en kwetsbaarheid soms dicht bij elkaar liggen, en hoe essentieel het is om te zien welke omgeving en begeleiding iemand nodig heeft.

Antieke sleutels om deuren te openen

Je zult ontdekken dat onze maatschappij nog niet altijd begrijpt welke deuren er voor hoogbegaafden opengaan – maar ook niet hoe snel ze kunnen dichtklappen als de context niet klopt. Hier krijg je ‘antieke sleutels’ aangereikt: inzichten uit onder andere de psychologie, therapie en onderwijspraktijk. Daarmee vind je handvatten om hoogbegaafd gedrag te herkennen en te begeleiden, én om de vlam van hun nieuwsgierigheid te voeden.

Een nieuw licht op wat mogelijk is

Dit boek nodigt je uit om onder de oppervlakte te duiken, waar de vertrouwde wereld plots een verrassende wending krijgt. Het laat je zien dat hoogbegaafdheid een eigen ritme heeft: soms ongrijpbaar, soms oogverblindend helder, altijd in beweging. Net als de octopus, die voortdurend nieuwe vormen aanneemt, is hoogbegaafdheid geen vast label, maar een horizon die zich steeds verder verruimt.

Door mee te reizen in deze onderwaterwereld – van de diepten van het brein tot de ontdekkingsdrang die in elke vezel van een hoogbegaafde resoneert – krijg je prisma's aangereikt om anders te kijken. Wie durft, zal merken dat die mysterieuze tentakels ons niet alleen verrassen, maar ook de weg wijzen naar verborgen rijkdommen: nieuwe perspectieven, verbondenheid en de moed om net even anders te navigeren dan we gewend zijn.

“Caminante,
no hay camino, se hace
camino al andar.”

{ Antonio Machado }

'Wandelaar, er is geen weg – de weg ontstaat al gaande'

Machado's versregel fungeert hier als het kompas van onze onderwater-expeditie. De octopus bedwingt geen voorgekauwd traject – hij maakt zijn route ter plekke, elke tentakel tastend, elk kleurflitsje direct afgestemd op licht, stroming en dreiging. Op dezelfde manier beweegt hoogbegaafdheid zich: niet langs voorgeschreven lijnen, maar door onderweg voortdurend nieuwe verbindingen te leggen tussen logica, verbeelding en gevoel.

Wanneer je deze zin in je opneemt, besef je dat het ontbreken van een geplaveid pad geen gemis is, maar een kans. Elke stap, gedachte of intuïtieve sprong schept een volgend stukje terrein dat er tevoren nog niet wás. Zo verandert jouw wereld in realtime – net als de huid van de octopus die met één golf pigment het hele landschap hertekent.

Kortom: vertrouw op het ontstaan van een weg die nog onzichtbaar is. Durf, zoals de octopus en de schrijver van dit boek, het onbekende te omarmen.

Tussen observatie en openbaring

In dit werk hanteer ik een methodologische benadering die is geïnspireerd door de woorden van Christiaan Huygens: het idee dat direct bewijs niet altijd noodzakelijk is om een theorie te ondersteunen. In plaats daarvan stel ik dat we door de verbanden tussen onze hypothesen en de waargenomen realiteit tot betrouwbare conclusies kunnen komen. Deze aanpak stelt me in staat de implicaties van psychologische theorieën te toetsen aan de hand van daadwerkelijke observaties, vooral binnen het domein van hoogbegaafdheid. Het is fascinerend te zien hoe voorspellingen, voortkomend uit onze conceptuele modellen, zichtbaar worden in de complexe realiteit van hoogbegaafden. Mijn methodiek begint niet met een specifieke onderzoeksvraag, maar met gedetailleerde observatie.

Als therapeut is mijn aandacht voortdurend gericht op het signaleren van bijzonderheden in de psychologie van hoogbegaafdheid, verder kijkend dan de gebruikelijke nieuwsgierigheid of het verzamelen van kennis. In deze hoedanigheid onderzoek ik, zowel als therapeut als schrijver, met een fijngevoelige waakzaamheid het gewone, tot op het punt dat iets buitengewoons zich openbaart binnen het psychologische veld. Dit proces beschrijf ik gedetailleerd in mijn boek. Maar hoe ben ik er eigenlijk toe gekomen mij juist hierin te verdiepen? Laat me daarvoor teruggaan naar het begin – naar een stukje geschiedenis en de aanleiding ervan.

